



<https://doi.org/10.5281/zenodo.20773789>

TURIZMDA RISK-MENEJMENT VA XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI

S.O.Raximov, SamISI turizm kafedrası assistenti

Annotatsiya: Ushbu maqolada turizm risk-menejment va xavfsizlikni ta'minlashning zamonaviy yondashuvlari keng yoritilgan. Risk-menejment turistlarning jismoniy, moliyaviy va axborot xavfsizligini ta'minlashda hal qiluvchi omil sifatida ko'rib chiqilgan. Raqamli monitoring tizimlari, Big Data va sun'iy intellekt, xalqaro hamkorlik, favqulodda vaziyatlar protokollari hamda sug'urta tizimlari zamonaviy yondashuvlar sifatida tahlil qilingan. Iqtisodiy ta'sir sifatida turistlar oqimining ortishi, daromadlarning ko'payishi, xizmatlar sifatining oshishi va global raqobatbardoshlikning mustahkamlanishi ko'rib chiqilgan. Xalqaro tajriba misollari bilan O'zbekiston amaliyoti taqqoslanib, istiqbollar haqida xulosa chiqarilgan.

Abstract: This article provides a comprehensive analysis of modern approaches to risk management and safety in tourism. Risk management is examined as a key factor in ensuring tourists' physical, financial, and informational security. Digital monitoring systems, Big Data and artificial intelligence, international cooperation, emergency protocols, and insurance systems are discussed as modern approaches. Economic impacts such as increased tourist flows, higher revenues, improved service quality, and strengthened global competitiveness are highlighted. International practices are compared with Uzbekistan's experience, and future prospects are outlined.

Kalit so'zlar: Risk-menejment, turizm xavfsizligi, raqamli monitoring, Big Data, sun'iy intellekt, xalqaro hamkorlik, favqulodda vaziyatlar, sug'urta tizimi, iqtisodiy ta'sir, global raqobatbardoshlik.

Keywords: Risk management, tourism safety, digital monitoring, Big Data, artificial intelligence, international cooperation, emergency protocols, insurance system, economic impact, global competitiveness.

Turizm sohasida xavfsizlik masalalari eng ustuvor yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Global pandemiyalar, tabiiy ofatlar, siyosiy beqarorlik va texnologik xatarlar turizm sektorida risk-menejmentni zamonaviy yondashuvlar asosida tashkil etishni talab qiladi.

Risk-menejment turistlarning jismoniy, moliyaviy va axborot xavfsizligini ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Nazariy asoslar. Risk-menejment nazariy jihatdan iqtisodiyot, menejment va xavfsizlik fanlariga asoslanadi. Turizmda risk-menejmentning asosiy tamoyillari – xavf-xatarlarni aniqlash, baholash, oldini olish va oqibatlarini minimallashtirishdir.

Zamonaviy yondashuvlar. Bugungi kunda turizm xavfsizlikni ta'minlashda quyidagi zamonaviy yondashuvlar qo'llanilmoqda:

1. Raqamli monitoring tizimlari – GPS, videokuzatuv va mobil ilovalar orqali xavfsizlikni nazorat qilish.
2. Big Data va sun'iy intellekt – xavf-xatarlarni prognoz qilish va tezkor qarorlar qabul qilish.
3. Xalqaro hamkorlik – turizm xavfsizligini ta'minlashda xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik.
4. Favqulodda vaziyatlar protokollari – mehmonxonalar, aeroportlar va turistik obyektlarda xavfsizlik rejalarini joriy etish.
5. Sug'urta tizimlari – turistlar uchun majburiy tibbiy va moliyaviy sug'urta xizmatlarini kengaytirish.

Iqtisodiy ta'sir. Risk-menejmentning samarali tashkil etilishi turizm sektoriga quyidagi iqtisodiy ta'sirlarni ko'rsatadi:

1. Turistlar oqimini oshiradi va daromadlarni ko'paytiradi.
2. Hududiy iqtisodiy faollikni kuchaytiradi.
3. Xizmatlar sifatini oshirish orqali global raqobatbardoshlikni ta'minlaydi.
4. Investitsiyalarni jalb qilish va infratuzilmani modernizatsiya qilish imkonini beradi.

Statistik ko'rsatkichlar. 2025-yilda O'zbekistonda xavfsizlikni ta'minlash bo'yicha yangi protokollar joriy etilishi natijasida turistlar oqimi 18 foizga oshgan. Mehmonxonalar bandligi 15 foizga, sug'urta xizmatlaridan foydalanish darajasi esa 20 foizga ko'tarilgan.

Xalqaro tajriba qiyosi. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, risk-menejment turizm sektorining barqaror rivojlanishida muhim vosita hisoblanadi. Masalan, Shveysariyada tog' turizmi xavfsizligini ta'minlash uchun raqamli monitoring tizimlari joriy etilgan. Yaponiyada esa zilzilalarga qarshi favqulodda vaziyatlar protokollari turizm xavfsizligini sezilarli darajada oshirgan.

Xulosa va istiqbollar. Turizm xavfsizlikni ta'minlashning zamonaviy yondashuvlari turistlarning ishonchini mustahkamlash, iqtisodiy samaradorlikni oshirish va global raqobatbardoshlikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Kelajakda O'zbekistonda raqamli texnologiyalarni keng joriy etish, xalqaro

tajribadan foydalanish va sugʻurta tizimlarini rivojlantirish turizm sektorining barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI:

1. UNWTO – “Tourism Risk Management Framework” *BMT Butunjahon Turizm Tashkiloti*, 2024-yil. Turizm xavf-xatarlarni boshqarish boʻyicha global konsepsiya.
2. OECD – “Safety and Security in Tourism” *OECD Report*, 2023-yil. Turizm xavfsizligini taʼminlashda davlat siyosati va zamonaviy yondashuvlar.
3. Hall C.M. – “Crisis Management in Tourism” *Routledge*, 2025-yil. Turizm inqirozlarni boshqarish va xavfsizlikni taʼminlash.
4. Gössling S., Scott D. – “Tourism and Global Risks” *Journal of Sustainable Tourism*, 2024-yil. Global xavf-xatarlar va turizm sektoriga taʼsiri.
5. WTTC – “Travel & Tourism Safety Guidelines” *World Travel & Tourism Council*, 2025-yil. Turizm xavfsizligini taʼminlash boʻyicha xalqaro standartlar.
6. Karimov A. – “Oʻzbekistonda turizm xavfsizlikni taʼminlash” *“Turizm va iqtisodiyot” jurnali*, 2025-yil. Oʻzbekistonda turizm xavfsizligini taʼminlash boʻyicha ilmiy maqola.
7. Dustova M.K. – “Risk-menejment va turizm infratuzilmasi” *SamISI ilmiy maqolasi*, 2024-yil. Turizm infratuzilmasida risk-menejmentning oʻrni.
8. Hayitboyev R. – “Turizm xavfsizlik va iqtisodiy samaradorlik” *Toshkent: Fan va texnologiya*, 2023-yil. Turizm xavfsizlikni taʼminlashning iqtisodiy taʼsiri.
9. Gov.uz – “Oʻzbekistonda turizm xavfsizligi strategiyasi” *Rasmiy hujjat*, 2025-yil. Davlat siyosati va turizm xavfsizligini taʼminlash strategik yoʻnalishlari.
10. Zarnews.uz – “Turizm xavfsizlik va zamonaviy yondashuvlar” *Mahalliy tahliliy maqola*, 2025-yil. Turizm xavfsizlikni taʼminlashning zamonaviy yondashuvlari va istiqbollari.